

Sprawa C-242/20**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

8 czerwca 2020 r.

Sąd odsyłający:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Chorwacja)

Data orzeczenia, na mocy którego składa się wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

6 maja 2020 r.

Strona powodowa:

HRVATSKE Šume d.o.o.[,] Zagreb, jako następca prawny HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj[,] p.o. Zagreb

Strona pozwana:

BP EUROPA SE, jako następca prawny DEUTSCHE BP AG, jako następca prawny THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH

[...]

Przedmiot: Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych

Sąd odsyłający:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [apelacyjny sąd gospodarczy Republiki Chorwacji] [...]

Strony postępowania głównego [...]:

Powód: HRVATSKE ŠUME d.o.o. [,] Zagrzeb, [...] jako następca prawny HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj [,] p.o. Zagrzeb [CHORWACKIE LASY spółki jawnej prawa publicznego ds. gospodarowania lasami i terenami leśnymi w Republice Chorwacji, z siedzibą w Zagrzebiu], [...] dalej w tekście: powód

Pozwany: BP EUROPA SE Hamburg, [...], jako następca prawny DEUTSCHE BP AG, [...], jako następca prawny THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH, [...] dalej w tekście: pozwany

Zwięzłe omówienie przedmiotu sporu w postępowaniu głównym oraz istotne okoliczności faktyczne, treść przepisów krajowych mogących mieć zastosowanie oraz wskazanie powodów, dla których sąd wnosi o wykładnię przepisów prawa Unii:

W niniejszej sprawie Trgovački sud u Zagrebu [sąd gospodarczy w Zagrzebiu] [...] stwierdził brak swojej jurysdykcji i odrzucił pozew, ponieważ uważa, że brak jurysdykcji międzynarodowej sądów Republiki Chorwacji. Powód wniósł zażalenie na to postanowienie które rozpatruje Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [apelacyjny sąd gospodarczy Republiki Chorwacji] [...].

Postępowanie przed Trgovački sud u Zagrebu [sądem gospodarczym w Zagrzebiu] zostało wszczęte w wyniku złożenia pozwu z dnia 1 października 2014 r., w którym powód podnosi, że wyrok Vrhovni sud Republike Hrvatske [sądu najwyższego Republiki Chorwacji] z 21 maja 2009 r. [OR. 2] [...] zmienił wcześniejsze wyroki i stwierdzono w nim, że egzekucja z przedmiotu egzekucji w oparciu o prawomocne postanowienie o wszczęciu egzekucji wydanym przez Trgovački sud u Zagrebu [sąd gospodarczy w Zagrzebiu] przeciwko powodowi była niedopuszczalna. Jednocześnie na mocy tego wyroku zobowiązano pozwanych, aby w wymienionej sprawie zwrócili powodowi w niniejszej sprawie koszty postępowania cywilnego w wysokości 299 974,65 HRK w terminie 8 dni oraz odmówiono pozwanemu w niniejszej sprawie, jak i pierwszemu pozwanemu, zwrotu kosztów postępowania cywilnego w wysokości 231 480,90 HRK.

Uprzednio, na mocy postanowienia o wszczęciu egzekucji wydanego przez Trgovački sud u Zagrebu [sąd gospodarczy w Zagrzebiu] oraz na wniosek poprzednika pozwanego w niniejszej sprawie jako wnioskującego o przeprowadzenie egzekucji, przeprowadzono mianowicie egzekucję przeciwko dłużnikowi poddanemu egzekucji, spółce FUTURA d.o.o. Zagreb, zajęto wymagalne świadczenia pieniężne dłużnika poddanego egzekucji wobec powoda w niniejszej sprawie jako dłużnika dłużnika poddanego egzekucji i przekazano je poprzednikowi pozwanego w niniejszej sprawie jako wnioskującemu o przeprowadzenie egzekucji w celu zapłaty. Powód, jako rzekomy dłużnik dłużnika poddanego egzekucji wnosił środki odwoławcze, lecz w postępowaniu egzekucyjnym nie mają one charakteru suspensywnego, więc przeprowadzono przymusowe sądowe odzyskanie wierzytelności w postępowaniu egzekucyjnym i to w taki sposób, że z rachunku powoda 11 marca 2003 r. ściągnięto łączną kwotę 3 792 600,87 HRK i przekazano ją pozwanemu.

W postępowaniu wszczętym przez powoda w celu stwierdzenia niedopuszczalności egzekucji sądowej przeciwko niemu Vrhovni sud Republike Hrvatske [sąd najwyższy Republiki Chorwacji] w wyroku z dnia 21 maja 2009 r. [...] stwierdził, że egzekucja była niedopuszczalna, dlatego pozwany nie stał się

wierzycielem powoda w niniejszej sprawie i w momencie stwierdzenia prawomocności wymienionego wyroku Vrhovni sud Republike Hrvatske [sądu najwyższego Republiki Chorwacji] odpadła podstawa prawna zapłaty przez pozwanego w niniejszej sprawie wobec powoda. W niniejszej sprawie pozwany jako bezpodstawnie wzbogacony jest winien zwrócić powodowi to, co na podstawie przeprowadzonego postępowania egzekucyjnego nienależnie otrzymał, jak i ustawowe odsetki za zwłokę.

Zgodnie z przepisami regulującymi postępowanie egzekucyjne w takich przypadkach można wystąpić w ramach tego samego postępowania egzekucyjnego z wnioskiem o uchylenie czynności egzekucyjnych, ale najpóźniej w terminie roku od dnia przeprowadzenia egzekucji, dlatego powód wszczął to szczególne postępowanie cywilne, by odzyskać [kwotę] bezpodstawnego wzbogacenia, ponieważ podstawa nabycia później odpadła. Zasada dotycząca terminu do wniesienia wniosku o uchylenie czynności egzekucyjnych jest określona w art. 58 pkt 5 Ovršni zakon [ustawy o egzekucji] („Narodne novine” nr: 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05, 67/08, 139/10, 154/11 i 70/12), a wszystkie późniejsze przepisy dotyczące egzekucji ustanawiają to samo ograniczenie czasowe dla dochodzenia zwrotu zapłaconej kwoty w tym samym postępowaniu egzekucyjnym.

Przepisy regulujące zwrot bezpodstawnego wzbogacenia są zawarte w art. 1111–1120 Zakon o obveznim odnosima [ustawy o zobowiązaniach] („Narodne novine” nr: 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18), a podstawowa zasada jest zawarta w art. 1111 ust. 1, który brzmi: „Jeżeli część majątku danej osoby w jakikolwiek sposób przejdzie do majątku innej osoby, a to przeniesienie nie ma podstawy w jakiejś czynności prawnej, orzeczeniu sądu lub innego właściwego organu ustawy, ten kto uzyskał korzyść jest zobowiązany do jej zwrotu, lub – jeśli to nie jest możliwe – do zrekompensowania wartości uzyskanej korzyści.”

Strony niniejszego sporu kwestionują również jurysdykcję sądu, ponieważ pozwany jest spółką z siedzibą w Republice Federalnej Niemiec i w odpowiedzi na pozew zakwestionował jurysdykcję sądu Republiki Chorwacji.

Trgovački sud u Zagrebu [sąd gospodarczy w Zagrzebiu] uznał, że nie jest właściwy stosując błędnie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [(SL 2012, L 351, s. 1)] [...] [(SL, Chorwackie wydanie specjalne: rozdział 19, tom 11, s. 289 i sprostowanie SL 2014, L 160, s. 40 i SL 2016, L 202, s. 57)], które w art. 66 ust. 1 określa co następuje: „Przepisy niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie do postępowań sądowych wszczętych, [OR. 3], do formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych dokumentów urzędowych oraz do ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych w dniu 10 stycznia 2015 r. lub po tej dacie”. Sąd doszedł do niniejszego wniosku w przedmiocie jurysdykcji międzynarodowej, ponieważ nie istnieje szczegółowy przepis dotyczący jurysdykcji sądu w sprawach o bezpodstawne wzbogacenie, więc stosuje się

ogólną zasadę jurysdykcji sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego. Jako że pozew w niniejszej sprawie został wniesiony 1 października 2014 r. zastosowanie ma rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [(SL 2001, L 12, s. 1)] [...] [(SL, Chorwackie wydanie specjalne: rozdział 19, tom 3, s. 30) (zwane dalej: rozporządzeniem Rady (WE) nr 44/2001), a prawidłowa wykładnia pojęcia „czynu podobnego do czynu niedozwolonego” czy postępowań dotyczących wykonywania orzeczeń nie jest na tyle oczywista, że pojawiają się uzasadnione wątpliwości, dlatego w zakresie tych otwartych kwestii postanowiono złożyć niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, by ustalić czy sądy Republiki Chorwacji mają jurysdykcję do orzekania w przedmiocie niniejszego powództwa. Rozstrzygnięcie Trybunału w tej kwestii jest potrzebne, aby Visoki trgovački sud Republike Hrvatske [apelacyjny sąd gospodarczy Republiki Chorwacji] mógł wydać orzeczenie w niniejszej sprawie, a podniesiona kwestia leży w ogólnym interesie jednolitego stosowania prawa Unii.

[...] [Zawieszenie postępowania do czasu wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym przez Trybunał z przytoczeniem odpowiednich przepisów prawa krajowego]

I. Pytanie pierwsze

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 brzmi: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terenie państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenie wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

Ze względu na to, że już w prawie rzymskim instytucja bezpodstawnego wzbogacenia (podstawą prawną jest egzekucja uznana za niedopuszczalną, a teraz powód dochodzi zwrotu zapłaty ze względu na upływanie terminu jednego roku na dochodzenie zwrotu w ramach tego samego postępowania egzekucyjnego) była zaliczana do czynów podobnych do czynu niedozwolonego, można by uznać, że istnieje jurysdykcja sądów Republiki Chorwacji jako miejsca, gdzie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia. Tymczasem łącznikiem w przypadku czynu podobnego do czynu niedozwolonego jest miejsce, gdzie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, a forum delicti zazwyczaj nie stosuje się do roszczeń opartych na bezpodstawnym wzbogaceniu, dlatego ten przepis jest trochę dezorientujący, ponieważ rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 przewiduje jurysdykcję szczególną dla czynów podobnych do czynów niedozwolonych, ale nie zapewnia odpowiedniego łącznika lub łączników; istniejący łącznik powoduje nieporozumienia, ponieważ przy bezpodstawnym wzbogaceniu nie występuje szkoda.

Zgodnie z orzecnictwem Trybunału pojęcie „czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego albo roszczeń wynikających z takiego czynu” obejmuje każde żądanie zmierzające do obciążenia odpowiedzialnością pozwanego, które nie dotyczy „umowy lub roszczeń wynikających z umowy” w rozumieniu art. 5 pkt 1 lit. a) rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 (zobacz wyroki z: 27 września 1988 r., Kalfelis, [C-189/87, EU:C:1988:459, pkt 17 i 18; z 13 marca 2014 r., Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, pkt 20, jak i z 28 stycznia 2015 r., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, pkt 44).

W sprawie C-102/15 *Gazdasági Versenyhivatal / Siemens Aktiengesellschaft Österreich* rzecznik generalny w swojej opinii z [7] kwietnia 2016 r. zaproponował ewentualnie, aby na pytanie prejudycjalne Trybunał odpowiedział w ten sposób, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o zwrot nienależytego świadczenia z tytułu **[OR. 4]** bezpodstawnego wzbogacenia nie stanowi sprawy, której „przedmiotem jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenie wynikające z takiego czynu” w rozumieniu tego przepisu. Niemniej jednak, jako że przyjęto pierwszy spośród sformułowanych przez rzecznika generalnego wniosków, Trybunał nie zajął stanowiska w tej kwestii (nie chodziło o sprawę cywilną, ponieważ dochodzono zwrotu świadczenia nienależnego w postępowaniu administracyjnym).

W sprawie C-572/14 mającej za przedmiot wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym [...], złożony przez Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria), [...] Trybunał w wyroku z dnia 21 kwietnia 2016 r. podkreślił: „art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że żądanie zapłaty wynagrodzenia należnego na podstawie krajowego uregulowania, takiego jak uregulowanie rozpatrywane w postępowaniu głównym, które ma na celu wdrożenie systemu „godziwej rekompensaty” przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy [2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym], wchodzi w zakres postępowań, których przedmiotem jest »czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenie wynikające z takiego czynu« w rozumieniu art. 5 pkt 3 tego rozporządzenia”.

Podobna zasada dotycząca jurysdykcji szczególnej w tej samej kwestii jest w rozporządzeniu (UE) nr 1215/2012, ale w art. 7 ust. 2, który brzmi: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być pozwana w innym państwie członkowskim w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego – przed sądy miejsca, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 w motywie 12 preambuły podkreśla, że jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie

prawidłowego wymiaru sprawiedliwości. W niniejszej sprawie istnieje właśnie ścisły związek pomiędzy sądem a postępowaniem i [zastosowanie zasady jurysdykcji szczególnej] jest w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, ponieważ to pozwany wytoczył w Republice Chorwacji pierwsze powództwo, w ramach którego dokonano zapłaty, z tym, że później stwierdzono, że było to sprzeczne z zasadami sądowego postępowania egzekucyjnego. Wszystkie dowody, jakie należy przeprowadzić, są również do przeprowadzenia w Republice Chorwacji.

Dlatego pierwsze pytanie brzmi: czy powództwa o zwrot nienależnych świadczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia są objęte podstawą jurysdykcji ustanowioną w rozporządzeniu Rady (WE) nr 44/2001 [...] dla „czynów podobnych do czynów niedozwolonych”, z uwagi na to, że art. 5 pkt 3 tego rozporządzenia przewiduje m.in.: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terenie państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim jeżeli przedmiotem postępowania jest [...] czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenie wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”?

II. Pytanie drugie

Ponadto w niniejszej sprawie do bezpodstawnego wzbogacenia doszło w ramach sądowego postępowania egzekucyjnego, które zostało przeprowadzone, choć nie powinno być przeprowadzone, i teraz przed tym samym sądem dochodzi się zwrotu kwoty, która została bezpodstawnie pobrana w postępowaniu egzekucyjnym, a w art. 22 pkt 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 przewidziano, że w postępowaniach, których przedmiotem jest wykonanie orzeczeń jurysdykcję wyłączną mają sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonanie powinno nastąpić lub nastąpiło, niezależnie od miejsca zamieszkania.

[OR. 5]

Wierzytelność zaspokojono bowiem w ramach przymusowego sądowego postępowania egzekucyjnego, co do którego później Vrhovni sud Republike Hrvatske [sąd najwyższy Republiki Chorwacji] w wyroku stwierdził, że nie było prawidłowo przeprowadzone w stosunku do powoda. Nie można dochodzić zwrotu pobranej kwoty w ramach tego samego postępowania egzekucyjnego, ponieważ upłynął rok od dnia dokonania egzekucji, dlatego przepisy regulujące postępowanie egzekucyjne zmusiły powoda do wytoczenia powództwa w ramach postępowania cywilnego w celu odzyskania zwrotu przedmiotowej kwoty. Z uwagi na ścisły związek jaki istnieje między niniejszym postępowaniem a sądowym postępowaniem egzekucyjnym, kwestia, którą należy rozstrzygnąć brzmi: czy w niniejszej sprawie istnieje wyłączna jurysdykcja sądu Republiki Chorwacji?

W związku z tym drugie pytanie brzmi: czy postępowania cywilne wszczęte, ponieważ istnieje ograniczenie czasowe dla dochodzenia zwrotu nienależnych świadczeń w ramach tego samego sądowego postępowania egzekucyjnego, są objęte zakresem jurysdykcji wyłącznej na podstawie art. 22 pkt 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001[...], który przewiduje, że w postępowaniach, których przedmiotem jest wykonanie orzeczeń jurysdykcję wyłączną mają sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonanie powinno nastąpić lub nastąpiło, niezależnie od miejsca zamieszkania?

Pytania prejudycjalne:

1. Zatem pierwsze pytanie brzmi: czy powództwa o zwrot nienależnych świadczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia są objęte podstawą jurysdykcji ustanowioną w rozporządzeniu Rady (WE) nr 44/2001 [...] dla „czynów podobnych do czynów niedozwolonych”, z uwagi na to, że art. 5 pkt 3 tego rozporządzenia przewiduje m.in.: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terenie państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim jeżeli przedmiotem postępowania jest [...] czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenie wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę”?

2. Czy postępowania cywilne wszczęte, ponieważ istnieje ograniczenie czasowe dla dochodzenia zwrotu nienależnych świadczeń w ramach tego samego sądowego postępowania egzekucyjnego, są objęte zakresem jurysdykcji wyłącznej na podstawie art. 22 pkt 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001[...], który przewiduje, że w postępowaniach, których przedmiotem jest wykonanie orzeczeń jurysdykcję wyłączną mają sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wykonanie powinno nastąpić lub nastąpiło, niezależnie od miejsca zamieszkania?

Wraz z niniejszym wnioskiem sąd odsyłający przedkłada kopie: pozwu (s. 1–8 akt), odpowiedzi na pozew (s. 43–47 akt), postanowienie Trgovački sud u Zagrebu [sądu gospodarczego w Zagrzebiu] [OMISSIS] z 20 marca 2019 r. (s. 78–82 akt), zażalenie wniesione na to postanowienie (s. 86–88 akt), odpowiedź na zażalenie (r. 91–94 akt), postanowienie o zawieszeniu postępowania z 6 maja 2020 r.

Zagrzeb, 6 maja 2020 r.

[...] **[OR. 6]** [...]